

Verso

Irodalomtörténeti folyóirat

Verso
Irodalomtörténeti folyóirat
2023/1

Szakmai védnökök

Bartók István, BTK Irodalomtudományi Intézet

Jankovits László, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Nagy Imre, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

Szerkesztők

Bozsoki Petra, ELTE BTK XVIII–XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Kucserka Zsófia, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Laczkó András, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Milbacher Róbert, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Pálfy Eszter, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Pap Balázs, PTE BTK Klasszikus Irodalomtörténeti és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék
Szatmári Áron, BTK Irodalomtudományi Intézet

Az idegen nyelvű rezümék nyelvi lektora

Maczelka Csaba, PTE BTK Angol Nyelvű Irodalmak és Kultúrák Tanszéke

Tördelőszerkesztő

Pap Balázs

Borítóterv

Simor Kamilla

ISSN 2630-8479

Felelős kiadó

a PTE BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
Klasszikus Irodalomtörténeti
és Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének vezetője
(7624 Pécs, Ifjúság útja 6.)

szerk@versofolyoirat.hu

TARTALOM

TUDOMÁNYOS GYŰJTEMÉNY

PÁLFY ESZTER	
Gyöngyösi-kontextusok a 18–19. század fordulóján	
A költő szerepe Gvadányi József, Kazinczy Ferenc és Kölcsey Ferenc írásaiban	9
HORVÁTH MARGARÉTA	
Újabb problémafelvetések az <i>Istenes énekek</i> kiadástörténetéhez	29

KRITIKAI LAPOK

FÓRIZS GERGELY	
Búvárlás egy elsüllyedt világban	
<i>The Culture of the Aristocracy in the Habsburg Monarchy, 1750–1820</i> , hg. Gábor VADERNA, Wien, Praesens Verlag, 2022 (Verflechtungen und Interferenzen: Studien zu den Literaturen und Kulturen im zentraleuropäischen Raum, 8).....	53
CSANÁDY NIKOLETT	
A kéziratosság változatai	
<i>Női íráshasználat és kéziratosság kultúra a hosszú 19. században</i> , szerk. Török Zsuzsa, Bp., reciti, 2022 (Reciti konferenciakötetek, 18).....	59

HASZNOS MULATSÁGOK

HYMNUS 200	
A <i>Hymnus</i> a határon túli magyartanításban (<i>Szerkesztői előszó</i>).....	67
MIKLÓS KRISZTINA	
Kettősség és kontraszt	
A <i>Hymnus</i> tanítása Székelyföldön	69
KULCSÁR MÓNKA	
Isten, áldd meg a (szlovákiai) magyart!.....	79
FERENCZY NIKOLETT	
A <i>Hymnus</i> Eszéken.....	87

FILLÉRTÁR

ARANYOSRÁKOSI SZÉKELY SÁNDOR	
Vienniasz (14–24. ének) (<i>Közvetési Bende P. Anita</i>).....	99
A tanulmányok összefoglalói / Abstracts.....	167
A lapszám szerzői	169

HYMNUS 200

A *Hymnus* a határon túli magyartanításban

Szerkesztői előszó

Kölcsey Ferenc *Hymnus*ának 200. évfordulójához kapcsolódva kértünk fel határon túli, magyar oktatási nyelvű iskolákban tanító tanárokat, hogy írják meg, milyen tapasztalataik vannak a *Hymnus* tanításáról. Arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen sajátos körülményeket jelent a határon túl tanítani a *Hymnust*. Vajon a nyelvi kisebbségi helyzet hogyan befolyásolja a szöveg értését, értelmezését és tanítását? Mennyiben és hogyan kell tanárként figyelembe venni a tanulók esetleg összetett nemzeti identitását, amikor egy nemzeti identitást hordozó és teremtő szöveg tanításáról van szó? Hogyan jelenik meg mindez a tervezésben, és milyen sajátos kihívásokat jelenthet a tanár és a tanulók számára?

Felkérésünket három kolléga fogadta el, így az alábbiakban egy gyergyóalfalui, egy pozsonyi és egy eszéki beszámolót olvashatnak a *Hymnus* irodalomórai tanításáról. A három reflektált óravázlatból módszertani és elméleti tanulságok is levonhatók. Módszertani szempontból a három szöveg alapján úgy tűnik, hogy a konstruktivizmus tanuláseméletének didaktikai modellje és az arra épülő irodalomtanári módszertan (amely Magyarországon elsősorban Pethóné Nagy Csilla munkássága nyomán vált ismertté) a határon túli magyartanításban legalább annyira elterjedt és gyakran használt, mint Magyarországon. Az itt közölt óratervek ugyanazt a módszertani nyelvet beszélik: a reflektív tanulási technikákat alkalmazó, kompetenciafejlesztő célú konstruktivista módszertanét. A *Hymnus* tanítása lényegében sem módszertanában, sem tantervi helyében nem különbözik a határon innen és túl. Ami mégis más fókuszot ad ezeknek a tanítási folyamatoknak, az inkább elméleti, szemléletbeli különbség. Mégpedig az, hogy a határon túli *Hymnus*-óratervekben jóval erősebben érvényesül a komparatív szemlélet. A *Hymnus* órai értelmezése Miklós Krisztina erdélyi és Ferenczy Nikolett eszéki óratervében konkrét összehasonlító szövegelemzéssel nyer más perspektívát, míg Kulcsár Mónika arra reflektál, hogy a hozzájuk látogató magyarországi diákoknak mennyiben jelent más élményt Pozsonyban ünnepelni március 15-ét. Vagyis összességében úgy tűnik, a *Hymnus* iskolai környezetben történő olvasása, értelmezése a határon túl mindenképp magában foglal egyfajta összehasonlítást is. A *Hymnus* más népek nemzeti himnuszával vagy az anyaország kultikus gyakorlataival való összevetésben jelenik meg. Kölcsey szövege a határon túl mintha a komparatív szemlélet tágabb kontextusában szólna a magyar irodalmat tanulókhöz.

Ferenczy Nikolett

A *Hymnus* Eszéken

Bevezetés

A 2021-es népszámlálás szerint Horvátországban 10 315 magyar nemzetiségű lakos él, ezzel a magyar a hatodik legnagyobb kisebbség az országban (a szerb, a bosnyák, a roma, az albán és az olasz után). Az országban 7 218 fő vallotta anyanyelvének a magyart.¹ Eszék-Baranya megyében 6059 magyar nemzetiségű él, a magyarok aránya a baranyai Hercegszöllősi járásban magasán a legnagyobb, itt a lakosság 38,7%-a vallja magát magyarnak. Ez azt jelenti, hogy még az ebben a járásban élő 1299 magyar sem él (nyelvi) többségben, a klasszikusan tömbnek nevezett kisebbségi jelenlét sem jelent valódi nyelvi tömböt, a fennmaradó több ezer fő, a horvátországi magyarság jelentős része pedig leginkább a szórványmagyarság fogalmával írható le. A horvátországi magyarok környezetnyelve – és ennek analógiájára a környezetkultúrája – egyértelműen a horvát.

Horvátországban négy oktatási intézményben zajlik magyar nyelven az oktatás: a Vörösmarti Általános Iskolában, a Laskói Általános Iskolában, a Kórógyi Általános Iskolában és a Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központban Eszéken – ez utóbbi az országban egyedülként nyújt középiskolai oktatást is magyar nyelven.² Ezek az intézmények nyelvi és kulturális szigetként működnek a közösség számára.

Mindebből a magyar nyelv és irodalom tantárgy, és abban Kölcsey Ferenc *Hymnus* című művének tanítására vonatkozóan is fontos következtetéseket vonhatunk le. A diákok a magyarországi kortársaikhoz képest jóval kevesebbet találkoznak a magyar nyelvvel, így a szókincsük szűkebb, szövegértésük jellemzően gyengébb, nyelvhasználatukra az interferencia-jelenségek jellemzők.³ A *Hymnusszal* tehát nemcsak irodalmi műként, hanem megértendő nyelvi produktumként is kell foglalkozni: az alkotás megértése előtt a szavak-mondatok elsődleges jelentését is meg kell fejteni az órán. Mivel a hétköznapokban elsősorban nem a magyar kultúra elemei veszik körül a tanulókat, nincs adekvát (passzív) tudásuk a *Hymnusban* megidézett történelmi alakokról, eseményekről sem, tehát ezeket az ismereteket is új elemként kell bevezetni a szöveg tárgyalása során.

1 Drzavni zavod za statistiku (Központi Statisztikai Hivatal), <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/stanovnistvo/popis-stanovnistva/>.

2 Ezeken kívül kéttannyelvű osztályba írathatják a gyermekeiket a magyar családok alsó tagozaton Zágrábban is, és több magyar óvoda is működik a horvát Baranyában.

3 Ne feledjük, hogy ugyanezen gyerekek anyanyelvi szinten beszélnek egy másik nyelvet is!

A himnusz és a *Hymnus* Horvátországban

Horvátországban a magyar nyelvű kultúra épülését magyar nyelvű iskolák, szervezetek, egyesületek segítik. Ha ezek rendezvényein, ünnepi alkalmain – a nemzetközi diplomáciai rend szerint – elhangzanak nemzeti himnuszok, akkor először az ország himnusza, majd a magyar himnusz csendül föl. A nemzeti ünnepekre való megemlékezéseken kívül az évnyitón és a ballagáson bizonyosan hallják a gyerekek a *Hymnust*, de teljesen elképzelhető, hogy mindössze ezeken az alkalmakon, vagyis évente négyszer találkoznak az énekelt szöveggel.⁴ Kölcsey Ferencnek nincs helyi kultusza, nincs róla elnevezve utca vagy egyesület – szemben például Petőfi Sándorral, akinek a nevét majdnem minden magyarlakta településen utca és/vagy szobor és/vagy táncsoport őrzi.⁵

Ezért gyakran előfordul, hogy amikor a *Hymnust* tanórai keretben kezdjük tárgyalni, kiderül, hogy a diákok nem tudják kívülről az első versszakot (sem); azt gondolják, hogy a *Hymnust* Petőfi Sándor írta; összekeverik a *Nemzeti dallal* (azt mindenkinek meg kell tanulnia az általános iskola alsó osztályaiban); meglepődnek, hogy van még a szövegnek további hét versszaka (hiszen a horvát himnusból a teljes szöveget énekeljük); és különösen meglepődnek a szöveg nehézségén (hiszen az ismert első versszakot többnyire értik is, a horvát himnusz pedig nyelvtanilag lényegesen egyszerűbb). Az ismerősen csengő – és az ünnepek miatt gyakran elmaradó tanórákat jelentő – szöveg tantárgyi környezetben hirtelen idegenné és érthetlenné lesz.

A himnusz és a *Hymnus* az alaptantervben

A horvát állam 2011-ben indította el az új nemzeti alaptanterv megírását, ennek alapjait 2014-ben országos oktatásstratégiai céllá tette.⁶ A magyar nyelv és irodalom tantárgyra vonatkozóan 2020-ban jelent meg a hivatalos dokumentum.⁷ Az átalakulás célja, hogy előtérbe kerüljön a kompetenciaalapú oktatás, az iskola megalapozza az élethosszig tartó tanulást. Az új curriculum mottója, a „*Škola za život!*”

4 A horvát himnusszal valamivel többször, főként az országban leírhatatlan népszerűségnek örvendő labdarúgás miatt, ahol ráadásul nem is ritkák a horvát sikerek.

5 Šandora Peterfija utca például van Eszéken, Laskón, Kopácson, Várdarócon, Hercegszöllősen, Dárdán, Szentlászlón, Harasztiban, Grabovacon. Magyar egyesület viseli Petőfi nevét Laskón és Dályhegyen, táncsoport Szentlászlón. A költőnek szobra van Harasztiban.

6 „Eksperimentalni program Škola za Život”, *Ministarstvo znanosti i obrazovanje*, Zagreb 2018, https://mzo.hr/sites/default/files/dokumentacijski/2018/OBRAZOVANJE/Nacionalni-kurikulumi/Skola-za-zivot/eksperimentalni_program-skola_za_zivot.pdf.

7 Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Mađarski jezik i književnost za osnovnu i srednju školu s nastavom na jeziku i pismu mađarske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj (model A) [Rendelet a Magyar nyelv és irodalom tantárgy tantervének elfogadásáról, mely érvényes a Horvát Köztársaságban a magyar nemzeti kisebbség nyelvén és írásmódján oktató általános és középiskolák számára (A modell)], Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Mađarski jezik i književnost za osnovnu i srednju školu s nastavom na jeziku i pismu mađarske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj (model A) (nn.hr)

– *Iskola az élethez!*” ezt a törekvést összegzi. Ennek megfelelően a magyar nyelv és irodalom tantárgy alaptanterve is igen nagy szabadságot ad a tanárnak, tartalmi tudás helyett kimeneti célokat fogalmaz meg. A jogszabály az általános iskola felső tagozatában közös szövegnek évenként csupán két házi olvasmányt nevez meg, ezen túl a tanár szabadságában áll, hogy mely szövegek közös feldolgozásával való-sítja meg az eredménycélokat.

Kölcsey Ferenc *Hymnus*ára vonatkozó utalásokat az alaptantervnek az általános iskola hetedik osztálya számára szóló részében találunk először, majd később a középiskola harmadik osztályában szerepel a vers a kötelező szövegek között. (A középiskolában évfolyamonként négy magyar és négy világirodalmi mű van meghatározva.) A hetedikesek számára szóló alaptantervben szerepel *Az eredménycélok teljesítéséhez javasolt oktatási-nevelési tartalmak* között a himnusz és a romantika fogalma is. S bár nem kikötés, mégis hallgatólagos konszenzus a kollégák között, hogy Kölcsey művét tanítjuk, és ekkor tanítjuk az általános iskolában.⁸ Eredménycélként olvasható a dokumentumban, hogy „szöveghűen, értőn elmondja a lírai művek memoriterként tanult részét vagy egészét” – s itt is íratlan szabály, hogy a *Hymnus*nak legalább részlete szerepeljen a feladott memoriterek között. Az alaptanterv meglehetősen szabadsága miatt a műnek nincs kötött helye a tanév menetében. Saját gyakorlatomban vagy a romantika bevezetője után kerül tárgyalásra, vagy a *Szövegértés és a Műelemzés* témakörben foglalkozunk vele.

Óravázlat

Az alábbiakban közölt óravázlatnak nagyjából egy tucat változata lelhető fel a számítógépen, hiszen azt minden évben az adott osztályra igazítom. Az alábbi variációt idén használtam, de az óratervben az általános tapasztalataimat is jelzem.

Témakör: Lírai műfajok

Az osztály: 6 fő; egészen különböző nyelvtudással és irodalmi érzékenységgel

Időtartam: 3x45 perc

Előzetes tantárgyi tudás: romantika, szerkezeti egységek, verszárlat, néhány alapvetés Kölcsey portréjához, melyek a *Huszt* tárgyalása során előkerültek

Kapcsolódó eredménycélok:

SZÖVEGÉRTÉS

- a szöveg egészének tartalmára vonatkozó állításokat tesz, azokat a szövegből indokolja
- a szöveg egységeinek és a szöveg egészének tartalmát összefüggésbe hozza
- az életkorának megfelelő szöveg alapján jegyzetet, vázlatot készít

⁸ Ezekben a hallgatólagos paktumokban azért is lehet bízni, mert az országban felső tagozaton tanító valamennyi – tehát mind a három – magyartanár részt vett az alaptanterv kidolgozásában, így valóban megszülethettek ezek a dokumentumot kiegészítő megegyezések.

MŰÉRTÉLMÉZÉS

- adott műről adott szempont alapján megállapításokat tesz
- megállapításait kifejti (például esszé formájában), szövegből vett példákkal bizonyítja
- azonosítja a vershelyzetet
- elkülöníti az irodalmi művek főbb szerkezeti egységeit, leírja az azok közötti összefüggéseket
- azonosítja a műfajt, a műfaji sajátosságokat

MŰISMERET

- a megismert alkotást korszakhoz kapcsolja
- a nemzeti hagyomány és a kulturális emlékezet szempontjából meghatározó néhány mű esetén közöl néhány alapadatot is a műre, a szerzőre és a korszakra vonatkozóan (például történelmi háttér)⁹

A tanegység irodalomtudományi alapja:

MILBACHER Róbert, *„A felébredt nemzet ebben az énekben magára lett”: A Hymnus „nemzetiesítésének” folyamatáról*, Holmi, 2014/12, 1624–1640.

A tanegység módszertani alapja:

KUCSERKA Zsófia, *Az irodalomtanári mesterség gyakorlata és módszertana*, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2011.

PETHÓNÉ NAGY Csilla, *Módszertani kézikönyv*, Bp., Korona, 2007.

⁹ O donošenju kurikuluma za nastavni predmet mađarski jezik i književnost za osnovnu i srednju školu s nastavom na jeziku i pismu mađarske nacionalne manjine u republici hrvatskoj (model A) (Rendelet a Magyar nyelv és irodalom tantárgy tantervének elfogadásáról, mely érvényes a Horvát Köztársaságban a magyar nemzeti kisebbség nyelvén és írásmódján oktató általános és középiskolák számára [A modell]) [Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Mađarski jezik i književnost za osnovnu i srednju školu s nastavom na jeziku i pismu mađarske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj \(model A\) \(nn.hr\)](#)

A tanegység menete:

Tanórai tevékenység	Megjegyzés, reflexió
RÁHANGOLÓDÁS	
<p>Frontális, egész osztály</p> <p>A <i>Hymnus</i> első versszakának hiányos szövegét kivetítem, és együtt megpróbáljuk kiegészíteni.</p> <p>Az előttünk álló, immár hiánytalan első versszak kapcsán lehet beszélgetést kezdeményezni arról, hogy mikor szoktuk hallani ezt a szöveget, mikor halljuk a himnusz zenéjét szöveg nélkül, mi a jelentősége ezeknek az eseményeknek, vajon miért éppen ezeken hangzik el a himnusz.</p> <p><i>Hová állsz?</i> játék azzal a kérdéssel, hogy a Himnusz (ahogyan általában találkozunk vele, tehát dallammal, első versszakkal) inkább reménykedő vagy inkább elkeseredettséget megfogalmazó szöveg.</p>	<p>Több készség irányába is eltolható a feladat. Ha a passzív szókinccset szeretném aktivizálni, akkor a hétköznapi nyelvhasználatban kevésbé használt szavakat hagyok ki. Ha a verszene megtapasztalását erősíteném, akkor rímhelyeken lévő szót hagyok ki.</p> <p>Ha erre vevő az osztály, el is énekeljük az első versszakot.</p> <p>Az itt kapott értékre, válaszokra a tanegység során érdemes többször visszatérni.</p>
JELENTÉSTEREMTÉS	
<p>Itt következik egy rövid tanári előadás néhány műismereti alapinformációval (keletkezés, megzenésítés, magyar kultúra napja).</p>	
<p>Meghallgatjuk a szöveget (az interneten több kiváló színész előadásában is megtalálható valóban értelmező versmondásként), közben a diákok egyéni feladatként szerkezeti egységeket keresnek a szövegben az idősíkok alapján.</p> <p>A megbeszélés során elkezdjük a mellékletben található ábrát elkészíteni. Ez az ábra lesz a gondolkodásunk lenyomata a szövegelemzés nagy része során.</p>	<p>Azt fel szokták ismerni a diákok, hogy az első és az utolsó versszak külön áll, és az is egyértelmű szokott lenni, hogy az első néhány versszak a múlthoz köthető. Ott szoktak megingani, hogy érzik az erős törést a 4. versszaknál – ezt jóváhagyom, de jelzem, hogy próbáljunk az idősíkokra koncentrálni most, illetve a 6. versszakon dilemmázunk időnként, hogy a múltra vagy a jelenre való utaltsága-e az erősebb.</p>

<p>Ezen a ponton a szakaszhatárokig és az idősíkok megállapításáig jutunk el. Tehát az ábrában a számok feltüntetéséig és a „keretversszakok”, „múlt” és „jelen” kifejezések felírásáig.</p>	<p>Írásproblémákkal küzdő tanulóknak kiadható az ábra halvány nyomtatással (mindig annyi, ahol épp tartunk), és míg a többiek írnak, számukra az a feladat, hogy színekkel könnyebben átláthatóvá, tanulhatóvá tegyék az ábrát. Miután megbeszéltük a tudnivalókat, az elkészített ábrájuk szétvágásával létrehozott puzzle gyors reflektáló feladat is lehet számukra az egyes szakaszok lezárásaként.</p>
<p>Mivel szöveg elsődleges jelentése is tisztázásra szorul, így a múlt szakaszára való koncentrálat azzal kezdjük, hogy a 2–6. versszakot újraolvassuk, és kérve kifejtő módon „lefordítjuk” köznyelvire.</p>	<p>Molyolós osztályoknál szótárat is készíthetünk vagy készíttethetünk otthon, más alkatú csapattal követhetjük történelmi atlaszon a leírtakat (okostáblán az ujjunkkal rajzolva akár), de ez az osztály például sokkal dinamikusabb órákat igényelt, nem bírtak volna túl sok részletező munkát.</p>
<p>A diákok egyénileg vagy párban kitöltenek egy táblázatot, mely a megjelenített történelmi eseményeket sorolja fel, jelölni kell szájjal, hogy milyen hangulatot kelt az adott esemény közvetítése, hányadik versszakban jelenik meg, majd időrendbe kell állítani a történelmi tabló elemeit.</p> <p>A megbeszélés során érintjük a múltban beálló törés kérdését, a hiányzó bűnt és az ezért kérdésessé váló büntetés-bűnhődés problematikáját, az értékelt, és értékvesztett történelmi események váltakozását felismerve megfogalmazzuk a történelem hullámozó folyását.</p> <p>Ennek megfelelően a megállapításainkkal kiegészítjük a füzetünkben megkezdett ábrát (a múltra vonatkozó részeket).</p>	<p>Képességeiktől és fejleszteni kívánt területtől függően használhatnak történelmi atlaszt vagy a telefonjukat, vagy rövid összefoglalót osztok ki minden történelmi eseményhez.</p> <p>A megjelenített történelmi események sorrendjét megbeszélhetjük frontálisan vagy kártyákkal: a diákok kapnak egy-egy cetlit egy történelmi esemény nevével, és időrendi sorba kell állniuk (nagyobb osztálylétszám esetén különböző színnel írt paklikkal dolgozhatunk, így először a csoporttársakat, majd a sorban elfoglalt helyet kell megtalálnia a diáknak).</p>
<p>A múlt megtárgyalásához hasonlóan újraolvassuk a 7. versszakot, és kérve kifejtő módon „lefordítjuk” köznyelvire.</p> <p>Megállapításokat teszünk a jelenre vonatkozóan (Milbacher Róbert tanulmánya nyomán összevethetjük a <i>Hymnus</i> képeit a <i>Jelenések könyve</i> végítéletével), ezzel kiegészítjük az ábránkat, valamint megpróbáljuk megfogalmazni, hogy a tárgyalt történelemszemléletből és a megjelenített jelenből milyen jövőre következtethetünk – s hogy vajon az miért nem szerepel közvetlenül a versben.</p>	

<p>A diákok párban összevetik a keretversszakokat. Megkeresik a szövegszintű eltéréseket, és már értelmezési javaslatokat is tehetnek.</p> <p>A felismert különbségekből próbálunk következtetéseket levonni, szem előtt tartva a korábbi megállapításokat is (<i>A vers történelemszemléletéből egy dicső jövő közelgésében reménykedhetünk. Mi köze van ehhez Istennek?</i>). Észrevételeinkkel kiegészítjük az ábrát.</p>	
<p>Az eddig megbeszélteket hiányos folyószöveg formájában kiadom, páronként A és B változatban. A szöveg ugyanaz, de más kulcsszavak, kifejezések hiányoznak a két változatban. A diákok feladata, hogy először megpróbálják a maguk tudásával pótolni a hiányzó kifejezéseket, majd egymásnak feltett kérdésekkel segítve-ellenőrizve fejezzék be a feladatot.</p>	<p>A kitöltés adható házi feladatként is, és a következő óra ráhangolódása lehet a páros megbeszélés.</p>
<p>Az alapos elemzés után a műfaji vonatkozás megbeszélése van hátra. Megadok (például kivetítek) szövegjellemzőket, a diákoknak pedig ezek közül ki kell választaniuk, hogy melyek illenek az olvasott szövegre, így körvonalazódik a himnusz műfaja. Ezt a megbeszélés során pontosítjuk, illetve itt szoktam kiegészíteni a tudásukat az óda fogalmával is.</p>	
<p>A megbeszélte műfaji jegyeket bizonyítjuk is T-tábla segítségével.</p>	<p>Az állítás-bizonyítás kettősségének szétszakíthatatlanságát próbálom rögzíteni az óra ezen pontján. Tulajdonképpen nincs más dolguk, mint indokolni azt, amit korábban intuitívan kiválasztottak. Tapasztalatom szerint ez lassan fejlődő készség.</p>
REFLEKTÁLÁS	
<p>Összevetjük a magyar és horvát (Antun Mihanović: <i>Lijepa naša domovino</i>) himnuszt.</p> <p>Ehhez először megvizsgáljuk a horvát himnuszt.</p>	<p>Felolvassák vagy eléneklik Mihanović szövegét, magyarázzák, akár pontosítják a Wikipédiáról vett fordítást, vagy párosával kapnak néhány sort, és nekik kell (nyers)fordítást készíteniük.</p>

<p>Az összevetéshez szempontokat, kérdéseket, mondatkezdéseket is meg lehet adni segítségként.</p>	<p>Én nem tudok horvátul, így ekkor a diákok kerülnek tanári pozícióba.</p> <p>Az iskolában évente rendezünk műfordítói műhelyt, így ennek az alapvetéseit ismerik a diákok.</p> <p>A szövegalkotás lehet otthoni, egyéni munka is. Nálam ilyenkor írnak először összevetést, így nem szoktam még teljes, jól formált esszét kérni, csak néhány megfogalmazott ötletet. Igyekszem ezekre az írásművekre minél több pozitív visszacsatolást, akár ötöst is adni.</p> <p>Olyan osztályban, ahol többen kevésbé boldognak a horvát nyelvvel, érvelő esszével szoktam zárni (például: <i>Miért van minden országnak himnusza? Fontos-e ez szerinted?; Miért szól az ország himnusza a sporteseményeken?</i>), de ez kevésbé szokott jól sikerülni, nem jól megragadható számukra a felvetés – egyelőre nem találtam jobbat.</p>
--	---

Kérdések

Ahogy az a magyarországi alaptantervet övező diskurzból is egyértelműen látszik, a magyar nyelv és irodalom tantárgy feladatai közé tartozik a nemzeti identitás ápolása, erősítése is. Az viszont már erősen vita tárgyát képezi, hogy ez a cél hogyan viszonyul a tantárgy további célkitűzéseihöz, mennyiben és mivel szemben élvez preferenciát, s még inkább: milyen módszerekkel érdemes e cél megvalósításáért fáradozni. Úgy tűnik – roppant nagy vonalakban –, hogy vannak, akik a nemzeti identitás erősítését a nemzeti *témájú* irodalmi alkotások tárgyalásán keresztül képzelik el, mások szerint viszont bármely magyar irodalmi mű, *témától függetlenül*, „csupán” nyelvi, esztétikai minősége okán képes kiváltani a sajátja való rácsodálkozást, s így erősíteni a nemzeti hovatartozás érzését is.

Lényegében nincs ez másképp nálunk sem. Viszont a közösség s különösen a szakmai közösség kicsinyége okán ez a dilemma jóval kisebb érintettséget jelent, és semmiféle nyilvánossággal nem bír. Noha mi, az országban tanító három magyartanár, komoly vitát folytattunk a nemzeti alaptanterv írása során olyan kérdésekről, mint hogy az *Egri csillagok* nélkül miként tanítható a törökverő, hős magyar archetípusa, és vajon kell-e tanítani egyáltalán; eleve mit tanítsunk magunkról, és kik ezek a „magunk”. Mindezekről azonban nem folyik valódi, nyilvános diskurzus, így nem születnek alternatívák, közéletük sem.

Én azt gondolom, hogy a magyar irodalom kincsei magukért beszélnek.

A tantárgynak így a nemzeti identitás kérdését illetően is elsősorban az a feladata, hogy megtanítsa látni ezeket a kincseket, s annak felismerésével, hogy ezek a mi kincseink, erősítse a közösséget. Ezért hát viszonylag mély elemzésnek vetjük alá Kölcsey *Hymnusát*: megfigyeljük a történelemfilozófiai alapvetését, rácsodálkozunk a nyelvi sűrítés pontos példáira, vagy arra, hogy mennyi mindent mond el a szöveg éppen azzal, ami hiányzik belőle, és elismerjük a műfajkövetés kifinomultságát. Majd mindezek után házi feladatként meg kell tanulniuk az egész verset. Mert a himnuszt minden magyarnak tudnia kell, kívülről. És pont. Micsoda veretes nemzetieskedés!

És fogalmam sincs, hogy ha Baranya megyének a Drávától 80 km-rel északabbra fekvő részén, egy országhatárral arrébb élnék, akkor el tudnám-e engedni ezt a poros házi feladatot.

Melléklet

